

Тішить ситуація в Ужгороді та Мукачево, адже попри своєрідний культурний мікс та неоднозначну позицію влади щодо мовного питання, міста майже повністю українськомовні. Порівнюючи ситуацію з тією, що була 10 років тому, із впевненістю можна сказати, що Ужгород та Мукачево роблять значні успіхи. Можна дуже багато сказати про славнозвісний закарпатський діалект, котрий не завжди зрозумілий українцям з інших регіонів. Проте його носії здебільшого ідентифікують себе україномовними, тож за потреби 80% із них перейде на літературну мову.

Список використаних джерел

1. Тячівський район (1953—2020). Режим доступу до ресурсу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D1%8F%D1%87%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D1%80%D0%B0%D0%B9%D0%BE%D0%BD_\(1953%E2%80%942020\)#%D0%9D%D0%B0%D1%81%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D1%8F%D1%87%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D1%80%D0%B0%D0%B9%D0%BE%D0%BD_(1953%E2%80%942020)#%D0%9D%D0%B0%D1%81%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F)

Сергієнко Анна Андріївна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ
*Науковий керівник: Красницька Анжела
Віталіївна*, професор кафедри правничої
лінгвістики Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, доцент

СУРЖИК – АХІЛЛЕСОВА П'ЯТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Українська мова є однією з наймилозвучніших, найбагатших мов світу. Для мене, як бандуристки, наша мова ототожнюється із звучанням бандури. Можна заслухатися грою музиканта, якщо інструмент знаходиться в руках справжнього майстра, що скажеш і про мову. Тільки справжній знавець, викликає захоплення, бажання слухати, ловлячи кожен звук, кожне слово. Бо мова – це багатогранний інструмент, який у змозі передати будь-які тонкощі почуттів.

Та болюче місце нашої солов'їної мови – суржик. Щодо дефініції, то в словниках радянського періоду суржик визначали таким чином: “Суржик – 1. Суміш зерна пшениці й жита, жита й ячменю, ячменю й вівса і т. ін.; 2. перен., розм. Елементи двох або кількох мов, об'єднані штучно, без додержання норм літературної мови; нечиста мова” [1, с. 854]; “Суржик (букв. – суміш жита з пшеницею, ячменю з вівсом і т. ін., а також борошно з такого зерна) – мова, в якій штучно об'єднані без дотримання літературних норм елементи різних мов.

Уживається переважно щодо українського просторіччя, засміченого невмотивовано запозиченими (внаслідок українсько-російської інтерференції) російськими елементами: *самольот, січас, тормозити, строїти, кидатися в очі, займатися в школі, гостра біль*. Суржик – це збіднена мова, позбавлена національного колориту, краси й виразності. Найпоширеніший у побутовому мовленні, звідки проникає на сторінки газет і журналів, книжок і брошур. Боротьба з суржи́ком – одне з головних завдань у галузі підвищення культури української мови [2].

Українська мова тісно контактувала з російською не одне століття. Л. Масенко зауважила, що «якщо обмежити вживання терміна суржик українсько-російськими мішаними формами усного мовлення, то історично час їхньої появи слід віднести, очевидно, до кінця XVII – початку XVIII сторіччя, коли імперська асиміляційна політика перервала розвиток староукраїнської писемної традиції на підросійській Україні» [3, с. 5]. Одним із потужних джерел зросійщення, а відтак і появи російсько-української мовної мішанки, була солдатчина в царській росії. За роки військової служби чоловіки забували рідну мову і переходили на російську. Через мовне відчуження колишніх солдат, які повернулися на батьківщину, в народі називали москалями [3, с. 7]. Та найбільший спалах суржику пов'язують із періодом радянської русифікації.

Мовознавець Олександра Сербенська у посібнику «Антисуржик» зауважила: «Суржик в Україні є небезпечним і шкідливим, бо паразитує на мові, що формувалася упродовж віків...» [4, с. 7]. Доречно зазначено А. В. Красницькою, що сьогодні це слово вживається в широкому значенні як назва zdegradovanого убогого духовного світу людини, її відірваності від рідного, та у вузькому – на означення своєрідного різновиду мови, так званого українсько-російського просторіччя, в якому переважають українські або російські вкраплення [5, с. 7]. Проте відомо, що «користуватися сумішшю з двох мов – це одне з найтривожніших явищ... Скалічена мова отупляє людину, зводить її мислення до примітива, тому що мова виражає не тільки думку. Слово стимулює свідомість, підпорядковує її собі, формує» [4, с. 6].

Носіями суржику є люди, які недосконало володіють як українською, так і російською мовами, не звертають увагу на правильність вживання лексики, чистоту мовлення. Характерним є те, що суржи́ком розмовляють як мешканці сіл, так і мешканці міст.

Занадто часто можна почути або прочитати такі слова й словосполучення: *слідуюче питання* (слід **наступне, таке питання**), *жилий масив* (слід **житловий масив**), *заказний лист* (слід **рекомендований лист**), *включати світло* (слід **вмикати світло**), *прожиточний мінімум* (слід **прожитковий мінімум**), *не мішайте нам працювати* (слід **не заважайте нам працювати**), *добавити зарплату*

(слід **збільшити зарплату**), *список працюючих* (слід **список працівників**), *повідстка дня слідує* (слід **порядок денний такий**), *збори відбудуться в три години* (слід **збори розпочнуться о третій годині**), *першим ділом треба вирішити це питання* (слід **насамперед (передусім) треба вирішити це питання**), *наша задача полягає в тому, щоб...* (слід **наше завдання в тому, що...**), *на протязі року була велика нагрузка* (слід **протягом (упродовж) року було велике навантаження**), *витиска з протоколу* (слід **витяг з протоколу**), *із-за хвороби* (слід **через хворобу**), *заходи по забезпеченню* (слід **заходи щодо забезпечення**), *мешкати по вулиці* (слід **мешкати на вулиці**), *приймати участь* (слід **брати участь**), *слідує міроприємства* (слід **такі заходи**), *являється* (слід є) [5, с. 7].

Дуже часто суржи́ком починають говорити ще з дитинства, адже батьки не надають особливої уваги своєму мовленню, а дитина починає повторювати та копіювати мову свої рідних. Проте суржик можна і перейняти вже в дорослому віці від людей, з якими часто спілкуєшся. За численними дослідженнями саме молодь активніше живає суржиком, ніж люди старшого покоління.

Із початком війни у лютому 2022 року для багатьох став наріжним каменем перехід на українську мову, але відразу опанувати літературну мову досить складно і це призводить до ще більше розповсюдження суржику.

Поширеним елементом суржику є zdeформовані слова та словосполучення. Зазвичай це російські слова, перероблені на український лад. Наприклад, російське слово *принимает* як *принімає*, *получает* – як *получає*, *испортился* – як *спортився* (хоча існують українські слова *приймає*, *одержує*, *отримує*, *зіпсувався*) [6, с. 214]. Також наведу декілька прикладів, які я часто чую в повсякденному житті: *появ* – *зрозумів*, *настоящий* – *справжній*, *следующий* – *наступний*, *віддохати* – *відпочивати*, *канешно* – *звичайно*, *приймати участь* – *брати участь*, *на протязі* – *протягом*, *діючий закон* – *чинний закон*. І цей перелік невичерпний.

Отже, щоб позбутися суржику, який згубно впливає на мовлення більшості українців, важливо займатися вдосконаленням свого мовлення. Необхідно вивчати правила української літературної мови, читати літературу, щоб засвоїти граматику і збагатити свій словниковий запас, слухати українською мовою подкасти (інтернет-аудіошоу), різного роду програми, музику для засвоєння правильної вимови та інтонації; намагатися вживати правильні конструкції та слова, спілкуватися з носіями української мови; дотримуватися чистоти мовлення в щоденному спілкуванні.

Список використаних джерел

1. Словник української мови. В 11 томах. 1970-1980 рр. Том 9. Київ, 1978.

2. Енциклопедія «Українська мова». URL : <http://litopys.org.ua/ukrmova/um107.htm>

3. Лариса Масенко. Суржик : історія формування, сучасний стан, перспективи функціонування. URL : <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/1061c1f2>

4. Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитися і правильно говорити: Посібник. За заг. ред. О. Сербенської. Львів : Світ, 1994.

5. Красницька А. В. Юридичні документи : техніка складання, оформлення та редагування : Посібник. 2-е вид., доп. і переробл. Київ : Парламент. вид-во, 2006. 528 с.

6. Резніченко М. О. Проблема суржику у професійному спілкуванні юриста. Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи [Текст] : матеріали XVII Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 25 листоп. 2021 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. 214 с. с. 212-214.

Скончій Валерія Олександрівна,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
факультету підготовки фахівців для органів
досудового розслідування Одеського
державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: Маковій Віктор
Петрович, завідувач кафедри цивільно-
правових дисциплін Одеського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

СУЧАСНА ТЕРМІНОЛОГІЯ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

Термінологія цивільного права є важливою складовою сфери юриспруденції, яка визначає і регулює правові відносини між громадянами та юридичними особами в суспільстві. Ця тема відіграє важливу роль у правовому просторі, оскільки вона визначає набір понять, термінів, та правових принципів, що визначають права та обов'язки людей у цивільних відносинах.

Термінологія цивільного права включає в себе спеціалізовану лексику та визначення, які допомагають юристам, суддям та громадянам зрозуміти й застосовувати закони та норми цивільного права. Вона є ключовим інструментом для роз'яснення правових актів, укладення угод, та вирішення спорів у цивільних справах.

У цьому контексті, розуміння та дотримання термінології цивільного права є важливими для забезпечення справедливості та дотримання прав та обов'язків всіх учасників цивільних відносин. Ця